

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง วิวัฒนาการการแต่งกาย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง สร้างสรรค์อาภรณ์ศิลป์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง วิวัฒนาการการแต่งกาย
รายวิชา ศิลปะ (ทัศนศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๒๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

“เครื่อง

แต่งกาย”

หมายถึง สิ่งที่มนุษย์นำมาใช้เป็นเครื่องห่อหุ้มร่างกาย การแต่งกายของมนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์ โดยสามารถค้นคว้าข้อมูลเรื่องเครื่องแต่งกายได้จากหลักฐานทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์ อันเป็นเครื่องช่วยชี้้นำให้รู้และเข้าใจถึงแนวทางการแต่งกาย และสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแต่งกายของมนุษย์

- สภาพภูมิอากาศ
- สภาพงานและอาชีพของแต่ละบุคคล
- ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม
- ศาสนา
- ความต้องการดึงดูดเพศตรงข้าม
- สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

ลักษณะของการแต่งกายในแต่ละยุคสมัย

Evening dress and walking dress
c. 1815

ยุคอาณานิคมหรือรีเจนซี ค.ศ.(1795-1815)

การแต่งกายได้รับอิทธิพลจากการแต่งกายแบบกรีกโบราณ ซึ่งเชื่อว่าเป็นภาพลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงประชาธิปไตย

ลักษณะเด่นของชุดจะมีลักษณะเป็นชุดยาว กรอมพั้น ไม่ใส่คอร์เซ็ต ใส่เอวสูงแบบรัดต้ออก โดยชนชั้นสูงจะแต่งกายด้วยชุดสีขาว กลุ่มคนที่มีฐานะต่ำลงมาจะใส่ชุดสีพาสเทล โดยใส่ชุดสีขาวเฉพาะงานเลี้ยงเนื่องจากชุดขาวจะเปราะเปื้อนง่าย

ลักษณะของเนื้อผ้าจะเป็นผ้าฝ้าย มัสลิน หรือผ้าไหม มีลักษณะเป็นผ้านุ่ม บาง และพริ้ว มักใส่ผ้าคลุมไหล่หรือถุงมือยาว ใส่หมวก

ยุคโรแมนติก (1815-1840)

เป็นยุคสมัยหลังสงคราม ผู้คนหันมานิยมการแต่งกายแบบอังกฤษ (เรียกได้อีกอย่างว่า “แองโกลมานี” “Anglomania”) ศิลปินและนักปราชญ์กลับมานิยมศิลปะโรแมนติก ที่เน้นอารมณ์ ความรู้สึก ลักษณะของเครื่องแต่งกายจะมีลักษณะฟูฟ่องตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า และมีลักษณะพิเศษคือช่วงไหล่ที่ลู่ลง เอวคอด สะโพกผายออกเพื่อเน้นความเป็นสตรีเพศ รัดเอวด้วยคอร์เซ็ต กระโปรงพอง และตกแต่งด้วยเครื่องประดับหรูหรา

ยุควิกตอเรียนตอนต้น (1840-1870)

เครื่องแต่งกายจะมีลักษณะช่วงไหล่แคบและลู่ลง ลำตัวแคบมากด้วยการรัดคอร์เซ็ต กระโปรงบานพอง ความยาวกรอมพื้น ในการที่ต้องการทำให้กระโปรงมีความบานในสมัยนั้นต้องใส่กระโปรงถึงหกชั้นซึ่งเป็นปัญหาทำให้ชุดหนักเกินไป จึงมีการแก้ปัญหาโดยการใส่ส้อม (Cage Crinoline) ไว้ข้างในกระโปรง ความนิยมในการสวมใส่หมวกใหญ่ ๆ หายไป เปลี่ยนความนิยมเป็นการใส่หมวกแบบ deep bonnets เป็นหมวกปกปิดหน้า จะมองเห็นหน้าเต็มเมื่อหันหน้าเข้าหากันตรง ๆ เท่านั้น ซึ่งเป็นการแสดงถึงความถ่อมตัว ลักษณะของคอเสื้อเป็นแบบไขว่อกแซ็กซี (bertha neckline)

ยุควิกตอเรียนตอนปลาย (1870-1890)

การแต่งกายจะมีลักษณะที่เริ่มเน้นสัดส่วน แต่ปกปิดร่างกายในเวลาเดียวกัน เห็นได้ว่าช่วงบนมีลักษณะเข้ารูปมากขึ้น นิยมใช้สีเข้ม มีการเปลี่ยนแปลงจาก สุ่ม มาใส่ "ที่ถ่างกระโปรง" (bustle) ทำให้กระโปรงจะไม่กางรอบด้านเหมือนแบบเดิม แต่จะกดันไปด้านหลังแทน ช่วงแรกเป็นแบบ soft bustle ช่วงหลังหันมานิยม hard bustle

ยุค 1910s – World War I (ค.ศ. 1911-1919)

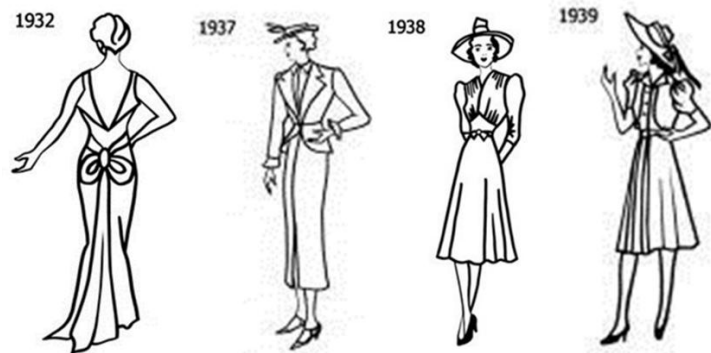
ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมาก เนื่องจากผู้ชายมีต้องไปรบ ทำให้ผู้หญิงต้องทำหน้าที่ต่าง ๆ แทนผู้ชาย การแต่งกายในยุคสมัยนี้จึงมีความทะมัดทะแมงมากยิ่งขึ้น มีการผสมผสานกับแนว Military คือคอเสื้อและปกเสื้อมีลักษณะแบบทหาร กระโปรงสั้นลงเล็กน้อย และต่อมาลักษณะของกระโปรงจะมีความแคบลง ลดการสวมใส่เครื่องประดับ การแต่งกายมุ่งเน้นการใช้งานเป็นหลัก

ยุค 1920s (ค.ศ. 1920-1929)

เป็นช่วงยุคที่สงครามสงบ และเข้าสู่ยุค Jazz Age ซึ่งเป็นยุคของคนรุ่นใหม่และหนุ่มสาว ซึ่งขึ้นมารุ่งเรืองและมีฐานะ ผู้หญิงที่เคยมีบทบาทการทำงานในช่วงสงครามก็ไม่กลับไปเป็นแม่บ้าน มีอิสระเสรีมากขึ้น โดยในช่วงยุคสมัยนี้เครื่องแต่งกายที่เป็นสัญลักษณ์คือ “Flapper dress” คือเป็นชุดที่มีลักษณะลำตัวตรง หน้าอกแบนเป็นไม้กระดาน รัดหน้าอกด้วยสายรัด ความยาวกระโปรงสั้นลง ซึ่งความนิยมในการแต่งตัวมาจากความเชื่อที่ว่า หน้าอกแบน ๆ และผมสั้นกุดนั้นเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นหนุ่มสาว

ยุค 1930s (ค.ศ. 1930-1939)

ลักษณะการแต่งกายจะมีความคล้ายคลึงกับยุคก่อน แต่มีความเป็นผู้หญิงมากขึ้น ทรวดทรงเข้ารูป นิยมกระโปรงพลีท และสวมใส่เครื่องประดับ ชุดมีความหลากหลาย มีการแบ่งชุดตามช่วงเวลาที่สามารถใส่ คือ ชุดกลางวัน และชุดกลางคืน โดยชุดกลางวันจะเป็นรูปแบบเรียบ ๆ เน้นการทำงานคล่องตัว ชุดกลางคืนเน้นความหรูหรา โดยชุดที่เป็นสัญลักษณ์คือชุดเดรสยาวคอวี โชว์หลัง

ยุค 1940s (ค.ศ. 1940-1949)

เป็นช่วงยุคสมัยที่เกิดสงครามโลกครั้งที่สอง จึงเข้าสู่สภาวะขาดแคลน ทำให้เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายถูกตัดให้เข้ากับการใช้งาน สีสัน ๆ ไม่หลากหลาย แฟชั่นหมวกที่นิยมคือผ้าคาดกันฝุ่นเวลาทำงานช่วงกลางวัน ฟันยาง เรียบ ๆ และหมวกตะแคง เมื่อสงครามโลกจบได้ไม่นาน ช่วงปี 1947 Christian Dior สร้างชื่อด้วย “นิวลุค” คือ สุนัขขนาดฟิตพอดีตัว เข้าเอวพอดี กับกระโปรงบาน โดนเป็นที่ฮือฮาเนื่องจากเป็นชุดที่ใช้เนื้อผ้าอย่างสิ้นเปลือง ซึ่งผิดจากนโยบายการประหยัดจากในช่วงสงครามอย่างสิ้นเชิง

ยุค 1950s (ค.ศ. 1950-1959)

เป็นช่วงสมัยที่เศรษฐกิจรุ่งเรืองขึ้น ชนชั้นกลางและคนทั่วไปเริ่มมีเงิน วัยรุ่นมีเทรนด์แฟชั่นเป็นของตัวเอง โดยในช่วงแรกนิยมเป็นกระโปรงทรงดินสอแคบเข้ารูป และชุดที่นิยมต่อมาคือ กระโปรงบาน ความยาวคลุมเข่า ข้างในกระโปรงเสริมผ้าตาข่ายหลายชั้น เน้นทรวดทรงของสตรีบริเวณเอว

ยุค 1960s (ค.ศ. 1960-1969)

ในช่วงต้นของยุค 60s นี้ยังนิยมแต่งชุดกระโปรงเช่นเดียวกับยุค 50s แต่เมื่อเข้าสู่ยุคปลาย (ช่วงปีค.ศ. 1966) การแต่งกายก็มีความหลากหลายและแปลกใหม่ขึ้น วัยรุ่นมีความสนใจเกี่ยวกับแฟชั่น และวิทยาการด้านต่าง ๆ ทั้งศิลปะ ดนตรี ได้พัฒนาเศรษฐกิจให้เฟื่องฟู ซึ่งแฟชั่นในยุคนี้เรียกรวม ๆ ว่า “Mod look” ประกอบด้วย มินิสเกิร์ต หรือเดรส สีสันฉูดฉาด ไลน์ทรงแหล่ง ลวดลายเรขาคณิต

ยุค 1970s (ค.ศ. 1970-1979)

การแต่งกายในยุคนี้ ผู้คนใช้แฟชั่นในการแสดงออกถึงตัวตน ความเป็นเอกลักษณ์ทางความคิด เริ่มมีชุดสูทแบบกางเกง และเริ่มนิยมการแต่งกายที่สามารถใส่ได้ทั้งเพศชายและเพศหญิง (Unisex) นอกจากนี้ยังคงมีการใส่มินิสเกิร์ตแล้วยังนิยมกระโปรงทรงตัว A ที่บานออกทางด้านล่างเล็กน้อยและไม่มีความพอง นอกจากนี้ยังมีกระแสนการแต่งตัวที่เกิดขึ้นในยุค 70s นี้ คือ ฮิปปี้ ซึ่งเป็นการแต่งตัวที่ผสมผสานความเป็น Ethnic style (พื้นเมือง) และการแต่งตัวสมัยใหม่ โดยจุดเด่นคือลายผ้าที่ดูซับซ้อน เป็นแนวตะวันออก และสีสันสดใส

ยุค 1980s (ค.ศ. 1980-1989)

เป็นยุคที่เศรษฐกิจเฟื่องฟู สงครามสงบ เครื่องแต่งกายเข้าสู่ระบบธุรกิจมากขึ้น โดยการแต่งตัวแบรนด์เนมเป็นกระแสและได้รับความนิยม ผู้หญิงหันมาแต่งกายให้ดูภูมิฐาน น่าเชื่อถือ เรียกว่า “Power dressing” ลักษณะเป็นสูทที่มีไหล่กว้าง มีความนิยมว่า “ยิ่งไหล่กว้าง ยิ่งดี” (“Get Big Shoulders and Get Noticed”) ซึ่งได้รับการแต่งกายมาจาก มาร์กาเร็ต แทตเชอร์ และเจ้าหญิงไดอาน่า

นอกจากนี้ ในยุค 80s แฟชั่นแนว “Punk” ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก (มีมาตั้งแต่ปลายยุค 1970 แต่มานิยมในช่วงยุค 80s) โดยมีจุดกำเนิดแรกเริ่มจาก พวกต่อต้านสังคม ต่อต้านแฟชั่น ลักษณะจึงเป็นชุดเก๋ๆ ชาติ เซอร์ เสื้อหนัง กางเกงหนัง และปักหมุด

การแต่งกายของไทยสมัยรัตนโกสินทร์

รัชกาลที่ 1-3

การแต่งกายของผู้หญิง: ผู้หญิงจะนุ่งผ้าจีบ ห่มสไบเฉียง หากเป็นชาวบ้านอาจนุ่งผ้าถุงหรือโจงกระเบน สวมเสื้อรัดรูปแขนกระบอก ห่มตะเบงมาน หรือผ้าแถบคาดรัดอก แล้วห่มสไบเฉียง

การแต่งกายของผู้ชาย: ผู้ชายจะนุ่งผ้าม่วง โจงกระเบน สวมเสื้อนอกคอเปิด ผ่าอก กระดุม 5 เม็ด แขนยาว หากเป็นชาวบ้านจะไม่สวมเสื้อ

สมัยรัชกาลที่ 4

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประกาศให้ข้าราชการสวมเสื้อเข้าเฝ้า และทรงสนับสนุนให้มีการศึกษาภาษาอังกฤษ จึงทำให้มีการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา การแต่งกายของสตรีจึงมีการเปลี่ยนแปลงไป

การแต่งกายของผู้หญิง: ผู้หญิงจะนุ่งผ้าลายโจงกระเบน หรือนุ่งผ้าจีบ ใส่เสื้อแขนยาว ผ่าอก ปกคอตั้งเตี้ยๆ (เสื้อกระบอก) แล้วห่มผ้าแพรสไบจีบเฉียงทับบนเสื้อ

สมัยรัชกาลที่ 5

เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายของคนไทย เนื่องจากรัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จประพาสยุโรป และมีการนำแบบอย่างการแต่งกายของชาวยุโรปกลับมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย อีกทั้งในสมัยนี้ยังมีการกำเนิดชุดชั้นในรุ่นแรกที่เกิดดัดแปลงจากเสื้อพรีนเซส ซึ่งต่อมาได้พัฒนาให้เป็นเสื้อชุดชั้นในที่เรียกว่า เสื้อคอกระเช้า ที่ยังคงเป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันนี้ โดยเครื่องแต่งกายในสมัยรัชกาลที่ 5 แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

สมัยรัชกาลที่ 5 ตอนต้น

การแต่งกายของผู้หญิง: ผู้หญิงจะนุ่งผ้าลายโจงกระเบน เสื้อกระบอก แขนยาว ผ่าอก ห่มผ้าแพร จีบตามขวาง สไบเฉียงทับบนเสื้ออีกชั้นหนึ่ง ถ้าอยู่บ้านจะห่มแต่สไบ ไม่สวมเสื้อ เมื่อมีงานพิธีจะนุ่งห่ม ผ้าตาด

การแต่งกายของชาย: ผู้ชายจะนุ่งผ้าม่วงโจงกระเบน สวมเสื้อราชประแตน สวมหมวกหางนกยูง ถือไม้เท้า และไว้ผมทรงทรง หาก

ไปงานพิธีจะสวมถุงเท้าและรองเท้าด้วย การสวมเสื้อแพรสีจะสวมตามกระทรวงและหมวดต่าง ๆ ดังนี้

- ชั้นเจ้านาย สวมเสื้อสีไพล
- ชั้นขุนนางกระทรวงมหาดไทยสวมเสื้อแพรสีเขียวแก่
- ชั้นขุนนางกระทรวงกลาโหม สวมเสื้อแพรสีลูกหว้า
- ชั้นขุนนางกรมท่า (กระทรวงต่างประเทศ) เสื้อแพรสีน้ำเงิน (สีกรมท่า)
- ชั้นมหาดเล็ก สวมเสื้อแพรสีเหล็ก
- พลเรือน สวมเสื้อปัก เป็นเสื้อคอปิด มีชายไม่ยาวมาก คาดเข็มขัดไว้นอกเสื้อ

สมัยรัชกาลที่ 5 ตอนกลาง

การแต่งกายของหญิง: ผู้หญิงจะนุ่งผ้าจีบไว้ชายพกแต่หากมีงานพิธีก็ยังคงให้นุ่งโจงกระเบนอยู่ สวมเสื้อแบบตะวันตกแขนยาว ตันแขนพองแบบหมูแฮม ปกคอตั้ง มีผ้าแพรหรือผ้าห่มสไบเฉียงทับตัวเสื้ออีกที สตรีชาววังจะมีผ้าแพรชมพูปักดิ้น มีลวดลายตามยศพระราชนาน สวมรองเท้าบูตและถุงเท้า

การแต่งกายของชาย: การแต่งกายจะเหมือนสมัยต้นรัชกาล ฝ่ายพลเรือนจะมีเครื่องแบบเต็มยศเป็นเสื้อแพรสีกรมท่า ปักทองที่คอและที่ข้อมือ เวลาปกติจะสวมเสื้อคอปิด ผูกผ้าพันคออย่างชาวตะวันตก นุ่งผ้าไหมสีน้ำเงินแก่ สวมหมวกเฮลเมต (Helmet) สวมถุงเท้าขาวและรองเท้าหนังสีดำ

สมัยรัชกาลที่ 5 ตอนปลาย

การแต่งกายของหญิง: ผู้หญิงจะนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อแพรไหม ลูกไม้ ตัดแบบตะวันตก แขนยาว พองฟู เอวเสื้อเข้ารูป มีการคาดเข็มขัดหรือสายห้อยนาฬิกา มีสายสะพายผ้าแพร สวมถุงเท้ามีลวดลายและรองเท้าส้นสูงให้ไว้ผมทรงดอกกระพุ่ม และมักนิยมเครื่องประดับมุกสายสร้อยหลายชิ้น

การแต่งกายของชาย: ผู้ชายจะนุ่งกางเกงแบบฝรั่ง แทนโจงกระเบน สวมหมวกกะโล่ ข้าราชการจะแต่งเครื่องแบบเหมือนอารยประเทศ (แบบพระราชกำหนด)

สมัยรัชกาลที่ 6

การแต่งกายของหญิง: ผู้หญิงเริ่มมีการนุ่งผ้าขึ้นตามพระราชนิยม สวมเสื้อแพรโปร่งบาง หรือผ้าพิมพ์ดอก คอกว้างขึ้น หรือแขนเสื้อสั้นประมาณต้นแขน ไม่มีการสะพายแพร ส่วนทรงผมจะไวยาวเสมอตันคอ ตัดเป็นลอน หรือเรียกว่า หมอบ๊อบ มีการตัดผมด้านหลังให้โค้งเข้าหาต้นคอเล็กน้อย นิยมคาดผมด้วยผ้าหรือไข่มุก

การแต่งกายของชาย: ผู้ชายยังคงนุ่งผ้าม่วงโจง

กระเบน สวมเสื้อราชประแตน แต่เริ่มมีการนุ่งกางเกงแบบชาวตะวันตกในภายหลัง แต่ประชาชนธรรมดาจะนุ่งกางเกงผ้าแพรของจีน สวมเสื้อคอกลมสีขาว (ผ้าบาง)

สมัยรัชกาลที่ 7

การแต่งกายของหญิง: ผู้หญิงเลิกนุ่งโจงกระเบน แต่จะนุ่งเป็นผ้าขึ้นแค่เข่า สวมเสื้อทรงกระบอก ไม่มีแขน

การแต่งกายของชาย: ผู้ชายจะนุ่งกางเกงเป็นสีต่างๆ แต่ข้าราชการจะนุ่งผ้าม่วงหรือสีน้ำเงิน สวมเสื้อราชประแตน สวมรองเท้าวและรองเท้า แต่ในปี 2475 มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ทำให้อารยธรรมตะวันตกมีอิทธิพลต่อการแต่งกายของคนไทยมากขึ้น ผู้ชายจึงจะมีการนุ่งกางเกงขาวัวแทนการนุ่งผ้าม่วง

แต่ถึงอย่างไร สามัญชนทั่วไปยังคงแต่งกายแบบเดิมคือ ผู้ชายสวมกางเกงแพรหรือกางเกงไทย สวมเสื้อธรรมดา ไม่สวมรองเท้า ส่วนผู้หญิงสวมเสื้อคอกระเช้าเก็บชายไว้ในผ้าขึ้นหรือโจงกระเบน เวลาออกนอกบ้านจึงแต่งกายสุภาพ

สมัยรัชกาลที่ 8

ในสมัยนี้จะมีการแต่งกายที่เป็นสากลมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นยุครัฐนิยมซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กำหนดเครื่องแต่งกายออกเป็น 3 ประเภท

1. ใช้ในที่ชุมชน
2. ใช้ทำงาน
3. ใช้ตามโอกาส

ผู้หญิงจะสวมเสื้อแบบไหนก็ได้ แต่ต้องคลุมไหล่ มีการนุ่งผ้าถุง แต่ต่อมาจะเริ่มนุ่งกระโปง หรือผ้าถุงสำเร็จสวมรองเท้า สวมหมวก และเลิกกินหมาก ส่วนผู้ชายจะสวมเสื้อมีแขน คอปิดหรือจะเปิดก็ได้

สมัยรัชกาลที่ 9

เกิดชุดไทยพระราชนิยม ได้แก่

- ไทยเรื่อนตัน ใช้แต่งในงานที่ไม่เป็นพิธี และต้องการความสบาย เช่น ไปเที่ยว
- ไทยจิตรลดา เป็นชุดไทยพิธีกลางวัน ใช้รับประมุขต่างประเทศเป็นทางการหรืองาน สวนสนาม
- ไทยอมรินทร์ สำหรับงานเลี้ยงรับรองตอนหัวค่ำ อนุโลมไม่คาดเข็มขัดได้
- ไทยบรมพิมาน ชุดไทยพิธีตอนค่ำ คาดเข็มขัด
- ไทยจักรี คือชุดไทยสไบ
- ไทยดุสิต สำหรับงานพิธีตอนค่ำ จัดให้สะดวกสำหรับสวมสายสะพาย
- ไทยจักรพรรดิ เป็นแบบไทยแท้
- ไทยศิวาลัย เหมาะสำหรับเมื่ออากาศเย็น

ไทยเรณูนคร

ไทยจิตรลดา

ไทยอมรินทร์

ไทยบรมพิธาน

ไทยจักรี

ไทยจักรพรรดิ

ไทยดุสิต

ไทยศิวาลัย